

Gotthard Jaeschke (1894-1983)

Ünlü Alman tarihçi ve Türkoloji uzmanı Gotthard Jaeschke, Moravya asıllı bir ailenin çocuğu olarak 8 Nisan 1894'te Almanya'da Silezya'nın Reichbach yöresinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Almanya'nın değişik kentlerinde tamamladı. Üniversite eğitimini, hukuk ve şarkiyat alanlarında Freiburg Breisgau Üniversitesinde ve ardından 1914 yılında mezun olduğu Berlin'deki Doğu Dilleri Enstitüsünde Türkçe bölümünü bitirerek tamamladı. Birinci Dünya Savaşı'na katılıp ağır bir şekilde yaralanan Jaeschke, iyileştikten sonra devlet hizmetine girdi. 1915'ten itibaren görev yapmaya başladığı Alman Dışişleri Bakanlığı tarafından çoğunlukla Türkiye ve Kafkasya'da görevlendirildi. 1917'de Osmanlı Devletinde Meşrutiyet Yönetimi konusunda hazırladığı tezi ile Hukuk Doktoru unvanı alan Jaeschke, 1924-1926 yılları arasında İzmir'de 1926-1927'de Tiflis'te viskonsüllük yaptı. 1927 ile 1931 arasında Ankara'da elçilik başkatipliği görevini sürdürdü. Bu görevi sırasında Atatürk ile tanıştı. Onun yaptığı inkıaplardan bazılarını yaşayarak gözlemleme fırsatı buldu. 1931'de Almanya'ya dönerek, Berlin Doğu Dilleri Enstitüsünde Türkçe öğretmenliği yaptı. Profesör unvanı ile yaptığı bu göreve, II. Dünya Savaşı sonunda yaşanan Rus işgali nedeniyle 1945'te enstitü kapanana kadar devam etti. 1947 yılında akademik çalışmalarına yeniden başlayan Jaeschke, 1951 yılına kadar Berlin Üniversitesi Doğu Dilleri Enstitüsünde konuk Profesör olarak, Türkoloji, İslamiyet, Türk Tarihi, Türk Hukuku, Türk İnkıapları konularını içeren dersler verdi. Bu konularda araştırma yapmak isteyenlere yardımcı oldu. 29 Aralık 1983'te Almanya'nın Essen şehrinde hayata gözlerini yuman Jaeschke, Azerbaycan ve Türkiye üzerine yaptığı çalışmalarla adını duyurdu. Özellikle Osmanlı tarihin son dönemleri, Jön Türkler, İslamiyet, Türk Dili, Türk Kurtuluş Savaşı gibi konular üzerinde önemli eserler verdi. Almanya'da, Kurtuluş Savaşı, Atatürk ve Atatürk inkıaplarını da içeren 1918-1961 yılları arası Türkiye tarihinin kronolojisini yayımladı. Atatürk inkıapları ve bu inkıaplar doğrultusunda çağdaşlaşan Türkiye Cumhuriyeti tarihi ile ilgili incelemeler yayınladı. Osmanlı Devleti'nin yıkıntıları üzerinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin gelişmesine ve çağdaşlaşma yolunda çekilen sıkıntılara bizzat tanık olan Jaeschke, çalışmalarını daha çok bu konuya ayırmıştır. 200'ü aşkın eserlerinden çoğu bu konularla ilgilidir. Dünyaca ünlü bir tarihçi olan Jaeschke, eserleriyle Türkiye'de de hak ettiği saygın yeri almıştır. Bu saygınlığın bir sonucu olarak, 1955 yılında Türk İnkılap Tarihi Estitüsü Danışma Kurulu Fahri Üyeliği, 1959 yılında Türk Tarih Kurumu Şeref Üyeliği unvanlarına ve 1981 yılında 100. Yıl Atatürk Kültür ödülüne layık görülmüştür. Bilimsel çalışmalarla dolu hayatı "Ulu Atatürk'ü anarken hayata gözlerimi yumuyordum." cümlesi ile 29 Aralık 1983'te son bulan Prof. Dr. Gotthard Jaeschke'nin başlıca eserleri şunlardır:

Kitap ve Makaleler^[kaynağı değiştir]

1. Die Entwicklung des osmanischen Verfassungsstaates von den Anfängen bis zur Gegenwart. (Hukuk Doktorası) Greifswald 1917, s. 5-56; genişletilmiş yeni baskı, Berlin 1917).
2. Die Türkei seit dem Weltkrieg. Geschichtskalender 1918-1928 (Erich Pritsch ile birlikte). Die Welt des Islams, 10 (1929), s.1 -154. Tanıtma: Akçura Yusuf, Hakimiyeti Milliye, 10.IX.1929.
3. Die Türkei seit dem Weltkrieg II. Türkischer Geschichtskalender für 1929 mit neuem Nachtrag zu 1918-1928. Die Welt des Islams, 12 (1930), s. 1-50. Türk. Çevr. Niyazi Recep Aksu: Türk İnkılâbı Tarihi Kronolojisi, (I) 1918-1923, (II) 29.X.1923- I. 1930. İstanbul 1939 ve 1941. (Edebiyat Fakültesi, Türk İnkılâbı Tarihi Enstitüsü Araştırmalarından, cilt. II ve IV).
4. Die Türkei seit dem Weltkrieg III. Geschichtskalender für 1930. Die Welt des Islams, 12(1931), s, 137-166. Tanıtma:

Yeni Asır (İzmir), 23.VIII.1932, Başlık: "Dostlarımızı tanıyalım ve sevelim."

5. Die Türkei in den Jahren 1933 -1934. Geschichtskalender. Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen XXXVIII (1935), S. 105-142.

6. Ankara, die Hauptstadt der Türkischen Republik. Europäische Revue, XII (1946), 457-463. — Tekr. bs: Berliner Börsen-Zeitung, 6.VI.1936.

7. Der islam in der neuen Türkei. Eine rechtsgeschichtliche Untersuchung. Die Welt des Islams, N.S., I (1951), S. 1 -174 ve ayrı bs. Leiden: E.J. Brill. — Berichtigungen und Nachträge. Aynı yer, II, S. 278-287. — Türk. çevr. (ilaveli). Ankara 1972, 168 S. (= Bilgi Yayınları, Özel Dizi: 10.)

8. Die Türkei in den Jahren 1942-1951. Geschichtskalender VIII, 196 sayfa. Wiesbaden 1955: O.Harrassowitz.— Tanıtma: Nadir Nadi, Cumhuriyet, 7.V.1955

9. Der islam in der neuen Türkei: Europ-asiat. Dialog. Düsseldorf 1956: Schwann Verlag, s. 23-31.

10. Die Türkei in den Jahren 1952-1961. Geschichtskalender. VIII, 175 S. Wiesbaden 1965: O. Harrassowitz.

11. Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi: Mondros'tan Mudanya'ya kadar. (Geschichtskalender des türk. Befreiungskampfes, 30.X.1918-11.X. 1922). Ankara 1970: Türk Tarih Kurumu, 16.Seri Nu. 12, XIX, 239 s.

12. Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi, II: Mudanya Mütarekesinden 1923 Sonuna Kadar (11 Ekim 1922-31 Aralık 1923), (Geschichtskalender des türkischen Befreiungskampfes, II: Vom Waffenstillstand von Mudanya bis Ende 1923, 11.10.1922 - 31.13.1923) Ankara 1973: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 16 dizi, Nu.12a, VIII+49 s.

13. Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri (Der türk. Befreiungskampf im Lichte der britischen Dokumente). Ankara 1971: Türk Tarih Kurumu, 16. seri Nu. II, XIV, 316 s.

14. Yeni Türkiye'de Kur'an-ı Kerim Kursları (Kurankurse in der neuen Türkei): Zeki Velidi Togan Armağanı (Gedenkschrift für Z.V.T.). (İstanbul 1973), S. 47-63.

15. Kemalizm'in Temel Düşünceleri ve Tarihi (Grundgedanken des Kemalismus und ihre Geschichte): Atatürk Devrimleri, I. Milletlerarası Sempozyumu, İstanbul, 10.XII. 1973.

16. Grundlinien des Kemalismus und ihre Geschichte, Atatürk Devrimleri I. Milletlerarası Sempozyumu, İstanbul 1975, s. 1-21. 17. I. ve II. Dünya Savaşlarında Türkiye'nin Dış Politikası, Belleten 41 (1977), s. 733-743.

Cemal AVCI

KAYNAKÇA

Bibliographie der Deutschsprachigen Arabistik und Islamkunde, Ed. Fuat Sezgin, Frankfurt 1992, XV, s.48-49.

"Jaeschke, Gotthard", **İslâm Ansiklopedisi**, 23. Cilt, s.568.

"Kayıplar: Prof. Dr. Gotthard Jaeschke", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, 11/4, Ankara 1985, s.257-275.

KREİSER, K., "Gotthard Jaeschke (1894-1983): zur Entstehung der türkischen Zeitgeschichtsforschung", **Turkologie heute Tradition und Perspektive: Materialien der dritten Deutschen Turkologen-Konferenz, Leipzig, 4-7**

Oktober 1994, Ed. Nurettin Demir, E. Taube, Wiesbaden 1998, s.185-194.

SCHWARTZ, W., "Erganzung zum Schriftenverzeichnis Gotthard Jaeschke seit 1973", **WL**, XXIII-XXIV (1984), s.499-502.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/gotthard-jaeschke-1894-1983/?pdf=3644> adresinden erişilmiştir